

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

1. Nazwa

Zespół Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego

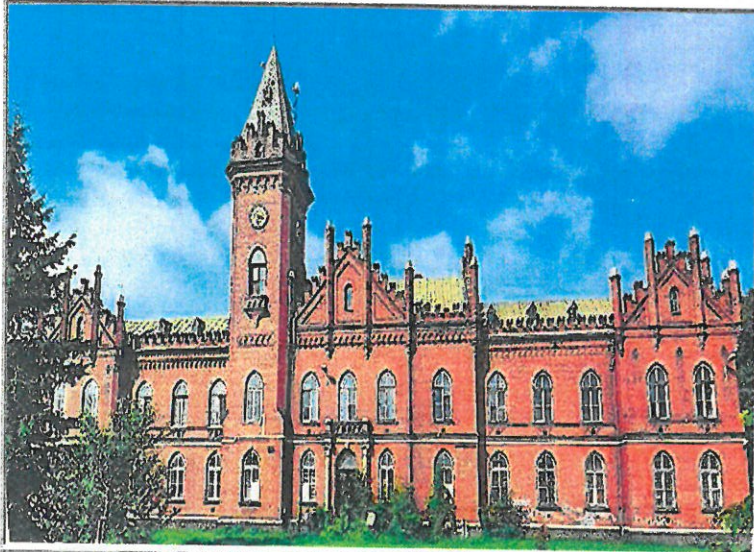
2. Czas powstania/uwagi

XIX/XX w.

3. Miejscowość

Pruszków

8. Fotografie

4. Adres

Ulica: 3 Maja

Nr: 8

5. Przynależność administracyjna

Województwo: mazowieckie

Powiat: pruszkowski

Gmina: Pruszków

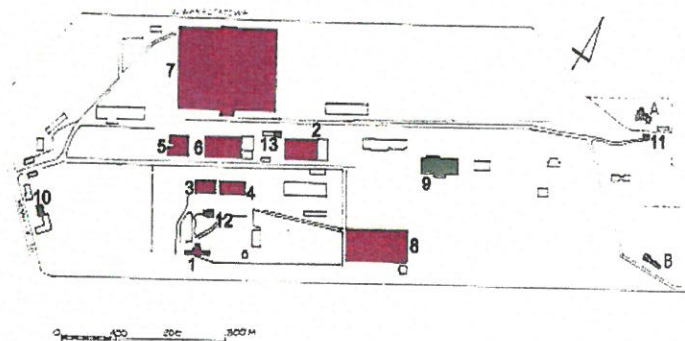
6. Forma ochrony

Data wpisu do rejestru

29.03.1999

Nr rejestru:

A-931

8. Historia, opis, wartości

Zespół Taborów Naprawczych Taboru Kolejowego powstawał etapami od 1895 r. W 1899 r. powstały pierwsze budynki m.in. zarządu i malarni a w 1901 r. montownia parowozów i tendrownia, gdzie rozpoczęto pierwsze próby wprowadzenia elektrycznego napędu. Rozwój ten przerwały lata I wojny światowej, które doprowadziły zakłady do prawie całkowitej ruinacji (maszyny wywiezione zostały do Rosji). Po 1918 r. w dobrym stanie pozostał jedynie budynek zarządu, pozostałe musiały ulec w większości całkowitej odbudowie. Prace nad naprawą prowadzono już od poł. 1920 r. Hale połączone były ze sobą rozbudowywaną siatką torów kolejowych. Po wkroczeniu oddziałów Wehrmachtu 8 września 1939 r. teren zakładów został zaanektowany częściowo na obóz jeniecki, w 1941 r. w budynku papierni zorganizowano obóz karny dla Żydów. W większej części prowadzono nadal produkcję branżową i naprawy na potrzeby Rzeszy, rozbudowując istniejący stan o nowe budynki oraz wprowadzając nowy układ komunikacyjny np. nowa brama główna i dodanie jeszcze innych trzech wejść. W czasie powstania warszawskiego w zakładach założono obóz przejściowy dla mieszkańców Warszawy o nazwie „Durchgangslager 121 – Pruszków”. Po likwidacji okupacji niemieckiej przystąpiono do naprawy zniszczonego i zdewastowanego zespołu. W 1946 r. od uruchomiono halę napraw wagonów towarowych. Oprócz odbudowy budynków zniszczonych rozpoczęto dalszy proces rozbudowy zakładów. Do dziś zachowały się budynki z pierwszego etapu powstawania zakładów, a także z kolejnych etapów rozbudowy. Część obiektów w stanie dobrym, część wymaga renowacji.

Wykaz obiektów:

Budynki chronione w całości:

1. Budynek Dyrekcji
2. Kuźnia
3. Budynek Odlewni
4. Budynek Modelarni i Malarni
5. Obręczarnia
6. Hala Remontu Obrabiarek
7. Hala Napraw Wagonów Osobowych
9. Hala Obróbki Mechanicznej
8. Hala Napraw Wagonów Towarowych
10. Ambulatorium – obecnie bud. mieszkalny adres 3 Maja 6
11. Pompownia I
12. Pompownia II
13. Rozdzielnia Energetyczna.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Dostateczny

10. Wykonanie karty

Autor

Piotr Najmajer

Data i podpis

2022

11. Zatwierdzenie karty (podpis
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)